

Pensioenmigranten op zoek naar het Zwitserleven

HARRY VAN DALEN EN KÉNE HENKENS

Pensioenmigratie spreekt tot de verbeelding. Nederlandse werknemers worden bijna dagelijks gebombardeerd met beelden en stereotypen van pensioenmigranten. In het verleden verbeeldden acteurs als Kees Brusse en Huub Stapel het uiteindelijke doel van onze spaarcenten: Zwitserland of anders wel een tropisch eiland. Maar is het wel een massaal fenomeen en als mensen vertrekken, waar gaan ze dan uiteindelijk naar toe?

Wie de migratiestatistieken bekijkt zal constateren dat pensioenmigratie weliswaar sterk is toegenomen de laatste jaren, maar het blijft een klein fenomeen: in 2000 vertrokken nog 1.522 65-plussers uit Nederland, in 2008 was dat aantal gegroeid tot 3.019, oftewel ongeveer 1 op de 800 65-plussers. Deze grijze uittocht was allerm minst een Nederlands verschijnsel omdat slechts 48 procent van deze emigranten in Nederland is geboren. Dat pensioenmigratie niet zo groot is als gedacht is een ontvullende conclusie. De vraag is uiteraard of de definitie van pensioenmigratie is toegesneden op onze vraag. Nederland kent immers een traditie om ver voor de AOW-gerechtigde leeftijd met werken te stoppen. Indien we als leeftijdsgrens 60 jaar nemen dan verdubbelt onmiddellijk het aantal Nederlandse pensioenmigranten naar 2.947 in 2008.

Bestemming Zwitserland?

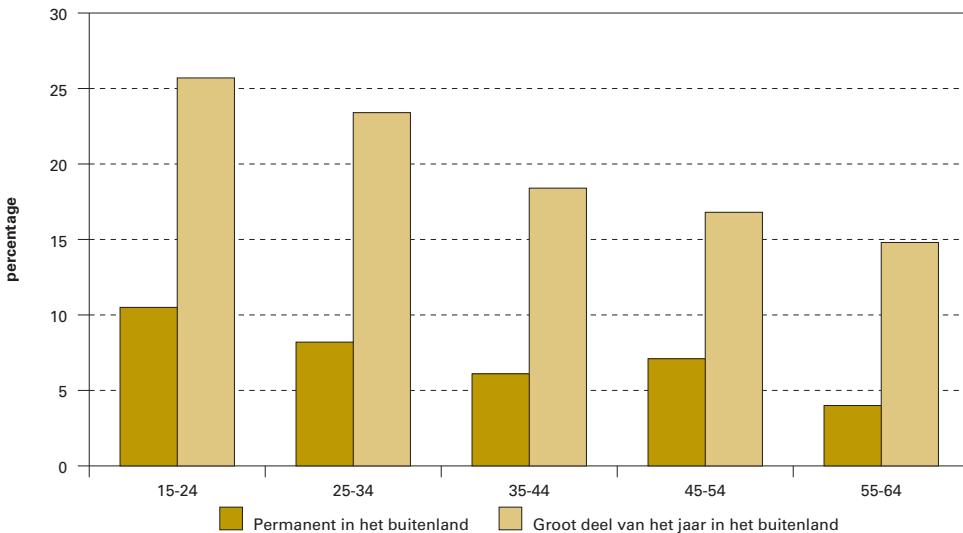
Maar waar gaan de migranten naartoe? Om genoeg variatie in en informatie over emigranten naar bestemmingslanden te krijgen heeft het NIDI met behulp van CBS-cijfers een reeks van jaren bestudeerd. De tabel biedt de nodige helderheid over de populairste bestemmingslanden van 60-plussers die in de periode 1999-2006 zijn vertrokken.

Bestemmingslanden van pensioenemigratie van autochtone Nederlandse 60-plussers 1999-2006 (N = 9.769)

Bestemmingslanden van 60+	Frequentieverdeling	Gemiddeld fiscaal maandinkomen (in €)	% vrouw	Gemiddelde vertrekleeftijd
1 België	21,4	2.397	39	66,1
2 Duitsland	19,5	2.031	35	65,9
3 Frankrijk	16,0	2.980	36	65,0
4 Spanje	13,8	2.295	40	66,1
5 Verenigde Staten	2,6	2.341	47	69,7
6 Portugal	2,2	2.389	37	65,6
7 Nederlandse Antillen en Aruba	1,9	3.132	36	66,1
8 Thailand	1,8	2.557	4	65,6
9 Australië	1,8	1.561	46	69,3
10 Canada	1,7	1.656	46	69,3
11 Zuid-Afrika	1,6	2.276	38	68,2
12 Verenigd Koninkrijk	1,5	2.168	44	68,3
13 Nieuw-Zeeland	1,1	1.470	49	68,5
14 Zwitserland	1,1	5.453	43	66,7
15 Italië	1,0	2.514	48	66,7
16 Indonesië	0,9	2.156	14	66,5
17 Oostenrijk	0,7	2.285	32	66,5
18 Zweden	0,7	2.418	37	66,1
19 Suriname	0,6	1.792	15	66,5
20 Filippijnen	0,6	3.396	4	66,0

Bron: CBS, eigen bewerking.

Dromen^(a) over het Zwitserleven naar leeftijdsgroepen

(a) De vraag waarop deze uitkomsten zijn gebaseerd luidt: "Als u denkt aan de tijd na uw pensionering, waar zou u dan willen wonen?" (1) permanent in het buitenland; (2) een groot deel van het jaar in het buitenland; (3) een andere plaats binnen Nederland; of (4) huidige woonplaats.

Bron: NIDI Emigratie survey (2007).

Een opvallende karakteristiek van de pensioenemigrant is dat hij hoofdzakelijk man is. Dit is des te meer opvallend aangezien vrouwen in de leeftijdsgroep 60-plus in de meerderheid zijn en deze verhouding wordt sterker met het klimmen der jaren. In 2006 was 56 procent van de 60-plussers een vrouw. De 'jongste' pensionado's gaan naar Frankrijk en Duitsland, terwijl de vertrekleeftijd onder pensionado's die naar de VS, Canada en Australië verhuizen het hoogst is. Uit de tabel blijkt voorts dat naast emigratie naar de buurlanden – die goed zijn voor ruim 40 procent van de pensioenemigranten – de grootste groep emigranten naar Frankrijk (16 procent) en Spanje (14 procent) vertrekt. De top 20 – die goed is voor 92 procent van de totale emigratie van 60-plussers – bestaat voor de helft uit bestemmingen in Europa. Ongeveer acht procent van de pensioenemigranten vertrekt naar de traditionele emigratielanden zoals de VS, Canada, Australië, Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika. Oude banden van koloniale oorsprong zijn zichtbaar in de emigratie naar Suriname, Indonesië en de Nederlandse Antillen, tezamen goed voor circa drie procent van de pensioenemigratie. Opvallend is de positie van Aziatische landen zoals Thailand (nummer 7) en de Filipijnen (nummer 20), waar 96 procent van de pensioenemigranten van het mannelijk geslacht is. Een laatste kenmerk dat niet onvermeld mag blijven wanneer het om het Zwitserleven gaat is het feit dat Zwitserland het land is waar de rijkste emigranten (althans gemeten naar het bruto inkomen op het moment van vertrek) neerstrijken.

Toekomstige generatie ouderen

De emigratie van gepensioneerden mag dan tot op heden maar voor een klein deel van de bevolking zijn weggelegd. Het is mogelijk dat de toekomstige generatie ouderen anders tegen emigratie aankijkt dan de huidige generatie ouderen. Om hier inzicht in te krijgen zijn door het NIDI in april 2007 de pensioenemi-

gratieplannen gepeild van jongere generaties; generaties die nog werken en wellicht dromen van pensioenemigratie. Uit deze peiling blijkt dat de droom van jongere generaties om na hun pensionering een nieuwe start in een ander land te maken wijdverbreid is. Niet minder dan zeven procent van de respondenten van 15-64 jaar zou na zijn of haar pensioering graag permanent naar het buitenland vertrekken en 19 procent een deel van het jaar. Voor de jongeren is het Zwitserlevengevoel zelfs zeer groot te noemen: tien procent van de jongeren zou permanent in het buitenland willen verblijven na zijn of haar pensioen en 25 procent een groot deel van het jaar. Er past uiteraard enige nuancering bij deze cijfers. Intenties worden in beperkte mate gerealiseerd en emigreren in deeltijd – overwinteren in Spanje, en in de zomer weer terug in Nederland – klinkt ook erg aantrekkelijk maar een voorzichtige schatting uitgevoerd door het NIDI wijst uit dat dit aantal ongeveer de helft betreft van het aantal pensionado's dat permanent verhuist.

Kortom, de emigratiecijfers van gepensioneerden staan in sterk contrast met het wijd verbreide en verbeelde Zwitserlevengevoel, zoals dat leeft onder de jongere generaties. Het gros van de gepensioneerden maakt de stap over de grens echter niet en op z'n hoogst dromen ze vanuit de caravan nog eens over een leven als God in Frankrijk of Cruijff in Spanje. Wellicht realiseren ze zich bij het maken van deze stap dat ze toch weer moeten wortelen in een volstrekt nieuwe omgeving. De tegelwijsheid dat je oude planten niet moet verpotten wordt dan maar met tegenzin beaamd.

LITERATUUR

- Dalen, H.P. van en K. Henkens (2008), *Weg uit Nederland- Emigratie aan het begin van de 21ste eeuw*. NIDI rapport 75. KNAW Press, Amsterdam.

Dr. H.P. van Dalen en **dr. C.J.I.M. Henkens**, NIDI. E-mail: dalen@nidi.nl

DEMOS verschijnt 10 x per jaar en beoogt de kennis en meningsvorming over bevolkingsvraagstukken te bevorderen. Inlichtingen over toezending van kopij kunnen worden ingewonnen bij de redactie

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen met bronvermelding is toegestaan. Toezending van bewijs-exemplaren wordt op prijs gesteld.

Het NIDI is een instituut van de KNAW dat zich bezighoudt met onderzoek naar ontwikkelingen in de omvang en samenstelling van de bevolking

colofon

Demos	is een uitgave van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI).
Redactie	Harry Bronsema, eindredacteur drs. Joop de Beer drs. Gijs Beets dr. Luc Bonneux drs. Jeannette Schoorl
Adres	NIDI/DEMOS Postbus 11650 2502 AR 's-Gravenhage
Telefoon	(070) 356 52 00
E-mail	demos@nidi.nl
Internet	www.nidi.knaw.nl/nl/demos/
Abonnementen	gratis
Basisontwerp	Harmine Louwé
Druk	Nadorp Druk b.v., Poeldijk

demodata

IMMIGRATIE EN EMIGRATIE 2010-2050

De Verenigde Staten zullen naar verwachting in de periode 2010-2050 de belangrijkste netto-ontvangers van internationale migranten zijn met een jaarlijks gemiddeld migratiesaldo van 1,1 miljoen. De VS wordt gevolgd door Canada (214.000), het Verenigd Koninkrijk (174.000), Spanje (170.000), Italië (159.000), Duitsland (110.000), Australië (100.000) en Frankrijk (eveneens 100.000). De grootste netto-emigratie hebben Mexico (-334.000), China (-309.000), India (-253.000), de Filipijnen (-175.000), Pakistan (-161.000), Indonesië (-156.000) en Bangladesh (-148.000) (VN-Bevolkingsprognose 2008).